

UNIwersytet Gdański

Wydział Filologiczny

Maciej Drapiński

Kierunek studiów: Skandynawistyka

Specjalność: Media i społeczeństwo w krajach nordyckich

Numer albumu: 224531

**Solidaritet och rättvisa. En analys och Björn
Afzelius och Mikael Wiehes verk.**

**Solidarność i sprawiedliwość. Analiza twórczości
Björna Afzeliusa i Mikaela Wiehe.**

Praca licencjacka wykonana w Instytucie

Skandynawistyki i Lingwistyki Stosowanej

pod kierunkiem dr Mai Chacińskiej

Gdańsk 2016

Innehållsförteckning

Inledning.....	2
1. Proggrörelsens bakgrund. Solidaritet med omvärlden.	5
1.1. Hoola Bandoola Band - ett musikaliskt projekt under Mikael Wiehes ledning.	10
2. Hoola Bandoola Bands medverkan till proggrörelsens utveckling.	12
2.1. Björn Afzelius nedvärderade roll i bandet.	16
2.2. Bandets upplösning och Björn Afzelius möjlighet att slå igenom som soloartist.	17
2.3. Afzelius och Wiehe. Eniga om politiken, oeniga om musiken.	19
2.4. Björn Afzelius konstnärliga genombrott på 1980-talet.	20
2.5. Mikael Wiehes verk under 1976 - 1986.	22
2.6. "Björn Afzelius & Mikael Wiehe" - en gemensam skiva och dess enorma framgång.	24
3. "Tusen Bitar" som fortsättning på en framgångsrik karriär under 1990-talet.	27
3.1. Verk präglad av obotlig sjukdom. De sista åren av Afzelius skapande.	30
3.2. "Den jag kunde va". Mikael Wiehes hyllning till Björn Afzelius.	32
3.3. Mikael Wiehes verk under 2000-2016.	33
Slutsatser	36
Källor.....	38
Sammanfattning på polska	40

Inledning

Syftet med denna kandidatuppsats är att visa att det som stod i fokus i Björn Afzelius och Mikael Wiehes verk var strävan efter ett rättvist samhälle som visar solidaritet med omvärlden. Ett annat mål är att framlägga bakgrunden samt de viktigaste drivkrafterna och frågorna som de tog upp i sitt skapande. Bägge musikerna bidrog i betydande grad till proggrörelsens utveckling och förblev starkt politiskt och socialt engagerade i en rad heta frågor på 1970-talet och framöver. Det som Afzelius och Wiehes skapade satte djupa spår i det svenska samhället och väckte internationellt uppseende. Fram till idag uppskattas deras sånger och betraktas som ett viktigt inslag i den svenska musikhistorien.

I det första kapitlet ska fokus sättas på Hoola Bandoola Bands verksamhet och analys av utvalda sånger. Både Afzelius och Wiehe var medlemmar av detta band. Hoola Bandoola Bands tanke med dessa sånger var att framhålla sitt internationella engagemang och sin synpunkt på maktrelationer i samhället, förakt för krig och frihetskränkningar samt kritik mot det socialdemokratiska partiet agerande. Anmärkningsvärt är att bandets struktur var långtifrån demokratisk eftersom det enbart var Mikael Wiehe som bestämde över de musikaliska detaljerna. Björn Afzelius roll begränsades till att sjunga andra stämman samt spela gitarr och tamburin dock komponera vissa sånger på Hoola Bandoola Bands två sista skivor. I det här skedet befästes omvärldens syn på Afzelius och Wiehes som oskiljaktiga samarbete.

En annan väsentlig utgångspunkt som behandlas i det andra kapitlet är att Hoola Bandoola Bands upplöstes år 1976. Då bestämde sig Afzelius och Wiehe för att de skulle gå musikaliskt skilda vägar men de stod fortfarande upp för samma värderingar. Deras skapande fick ganska olika mottagande och det var då som Björn Afzelius slog igenom med sina sånger. De musikaliska rollerna blev omvända, och Mikael Wiehe hamnade i Björn Afzelius skugga. Tack vare sången och skivan "Tusen bitar" vann Afzelius stort beröm i Sverige och andra skandinaviska länder, främst i Norge. Det kapitlet ska också handla om Wiehes verk under 1976-1986 och hans mest representativa sånger på den tiden.

Sista kapitlet ska delvis handla om Afzelius och Wiehes gemensamma verk samt om ett livsverk som präglades av en obotlig sjukdom. År 1986 utgavs skivan "Björn Afzelius & Mikael Wiehe" som visade sig bli en enorm framgång, och vissa sånger låg rätt länge på Svensktoppen. Tio år senare fick Björn Afzelius reda på att han drabbats av dödlig

lungcancer. Detta inledde den sista etappen i hans skapande och riktade hans sånger åt ett annat håll. Av denna självfallna anledning upphörde Afzelius verk 1999, medan Mikael Wiehe ger ut skivor än idag. Det som också bör framhållas är att Wiehes verk efter 1999 påverkades tydligt av det långvariga samarbetet med Björn Afzelius.

1. Proggrörelsens bakgrund. Solidaritet med omvärlden.

"Gradvis avlägsnade vi oss från de vuxnas vision av vad som var gott liv och till slut rörde vi oss i två skilda vägar. Vi ville ha något annat, vi ville förändra världen och hade stora visioner om vad detta innebar (...) Och våra drömmar var just drömmar - deras handlande mer om den lilla världen och var mer realistiska, vardagsnära"¹.

Den progressiva musikrörelsen (ofta benämnd som proggen) var en alternativrörelse inom den svenska musiken under slutet av 1960-talet och utvecklades kraftigast på 1970-talet. Rörelsen präglades starkt av ungdomsrevolter, bl.a. Vänster-68 och vänstervågens anhängare. Dess grundläggande värderingar stod i samklang med dåtida ungdomsgenerationernas strävanden efter socialt engagemang och bistånd till dem som var allra mest utsatta för krig, orättvisor, diktaturer och utsugning.

Själva beteckningen på rörelsen antyder att medlemmarna satte som sitt främsta mål att omskapa villkoren på musikmarknaden och befria sig från fastslagna regler som satte vissa gränser på den musikaliska verksamheten. Framför allt begärde de rätten att skapa musik oberoende av publikens och musikarrangörernas förhoppningar. Det rörde sig dessutom om att uttrycka sitt stöd för vänsterorienterade ungdomar och dra uppmärksamhet till de mest omtalade händelserna vid den tiden. En sinnebild för hela rörelsen anses Gärdesfesten ha varit. Den var en festival som anordnades två gånger under 1970 där unga musiker fick framföra sina sånger som gick utanför de rådande trenderna. Därför opponerade sig proggnarna mot kommersialismen i den svenska musiken. Enligt dem borde ett konstnärligt verk bli av med alla begränsningar för att få utvecklas fritt. Till de mest betydelsefulla och framgångsrika av proggrörelsens musikgrupper räknas Hoola Bandoola Band från Malmö, (den göteborgska) Nationalteatern och Blå Tåget från Stockholm. Deras verksamhet avspeglar allt som befann sig i fokus på 1970-talet samt det som många unga svenskar satte värde på.

Det som låg bakom proggrörelsens tillkomst och utveckling har att göra med politiska läget i slutet av sextiotalet samt ökade av vänstervärderingar hos en ny generation svenskar. Deras livsåskådning krockade med förebilderna för det välfärdssverige, som deras föräldrar hade lagt grunden till. Den ungdomsgeneration som växte upp i det välbärgade samhället riktade

¹ Svedberg Ö., *Hoola Bandoola Band. Om ett band, en tid, en stad*, Ordfront, Stockholm 2009 s. 16.

sitt engagemang och intresse åt ett helt annat håll än det som deras medelklassföräldrar som fått det bättre ställt andra efter världskriget. Det rörde sig om solidaritet med de som var förtryckta och utsatta för kriget och frihetskränkningar. I själva verket uppger Håkan Lahger att anledningen till varför proggrörelsen kunde uppstå var att "ungdomsupproret i slutet av sextiotalet hade placerat mängder av unga människor på vänsterkanten. Bland dessa fanns ett behov av kulturrörelse som stödde och bekräftade den kritiska synen på vuxenheten och etablissemangen, ja på världen i stort sett, som den antiimperialistiska kampen och Vietnamrörelsen tillhandahållit"². Världens vänstervåg på 1960-talet³ som protesterade mot t.ex. Vietnamkriget och diktaturer i Latinamerika uppfattas som den främsta drivkraften för proggrörelsen.

Det politiska läget i slutet av 1960-talet betraktas också som en väsentlig anledning till varför själva proggrörelsen gradvis kom till. Händelser som påverkade ungdomar på den tiden ägde rum både i Sverige och ute i världen. Särskilt anses år 1968 som betydelsefullt i det avseendet att kriget i Vietnam skärptes, när USA satte igång med förödande bombningar där. Den svenska regeringens ageranden vid den tiden visade en kritik mot den långvariga konflikten. Följden av denna kritik blev att organisationer grundades för att gå i takt med regeringens politiska linje. Till de mest betydelsefulla räknas bl.a. De förenade FNL-grupperna och Svenska kommittén för Vietnam. Dessa organisationer hade ganska många medlemmar från proggrörelsen vilka engagerade sig och spelade en viktig roll i den verksamheten. Att det svenska samhället övergick från ett industrisamhälle till ett tjänstesamhälle blev också en viktig orsak till att värderingar och ideal förändrades.

Sjuttiotalet var långtifrån ett stabilt och lugnt skede vare sig i Sverige eller utomlands. En internationell oljekris påverkade då kraftigt både den svenska och internationella ekonomin och gav upphov till en långvarig lågkonjunktur. Dessutom störtades den demokratiska makten i Chile genom en militärkupp av Augusto Pinochet och hans regim. I det svenska samhället anordnades då allt fler protester mot den svenska regeringens agerande, till exempel när man höll demonstrationer i Malmö 1970 i samband med besök av den amerikanske ambassadören. Sjuttiotalet förde även med sig ännu ett fokus på miljöfrågor. Regeringens politiska beslut tycktes inte tillfredsställa dem som opponerade sig mot miljöförstöring. Ett belägg för ett sådant missnöje är den s.k. Almstriden som utspelade sig i Kungsträdgården i Stockholm

² Lahger H., *Proggen: musikrörelse uppgång och fall*, Bokförlaget Atlas, Stockholm 2009, s. 177-178.

³ Gudmundson P., *Därför blomstrade proggen i Sverige*, "Svenska Dagbladet", 17.05.2009., <http://www.svd.se/darfor-blomstrade-proggen-i-sverige>, 01.12.2015.

1971. Demonstrationen arrangerades för att rädda de almar som skulle avverkas för en ny tunnelbaneuppgång. Demonстранterna klättrade upp och satte sig i de almar som skulle fällas, eftersom de ville hejda regeringens framfart. Den här händelsen blev också mycket viktigt för ett större inflytande från medborgarna på de kommunala makthavarna. Å andra sidan är detta ett tecken på att dåtidens demokrati krävde stora omställningar för att medborgarna skulle kunna få ännu större inflytande. Civil olydnad börjades av många uppfattas som den enda utvägen för att omforma verkligheten efter ens värderingar och angelägenheter. Det som krävdes i detta avseende var då ett kollektivt agerande, om än med en annorlunda gemenskapsuppfattning.

Enligt Lars Trädgård framgick det tilltagande missnöjet av att den centraliserade regeringen inte tog hänsyn till lokal demokrati och enskilda individer⁴. Alla politiska beslut fattades på statlig nivå och en vanlig medborgare berövades allt mer sin rätt att påverka de lagar som stiftades. De nya samhällsorganisationerna, som t.ex. Vietnamrörelsen, kvinnorörelsen, R-Förbunden och miljöaktivisterna ansåg att de inte fick inte tillräckligt med uppmärksamhet från politikerna. Det resulterade i att missbelåtenheten ökade bland många svenskar, som ansåg att den svenska regeringens enväldiga sätt stod i kontrast med folkrörelsernas ideal som tycks vara en av de väsentligaste beståndsdelarna av välfärdsstaten och civilsamhället. Folkrörelserna uppfattades som medborgarnas grundläggande rättighet att enas samt sätta fokus på värden som hade stor betydelse för medborgarna. Deras verksamhet motsvarade strävan och förebilder som de stod upp för. Genom att beröva folket denna rättighet och minska betydelsen av sådana rörelser ifrågasattes enligt kritikerna underlaget för en välfungerande demokrati.

En annan källa till progrgrörelsen uppkomst var strävan efter att självständigt bestämma över musikens tekniska och konstnärliga detaljer, oberoende av den dåtida musikbranschen fastställda villkor samt tvång att leva upp till publikens förväntningar. Det hör samman med musikern Mikael Wiehes åsikt om begränsningar för musiker på den tiden: "Det hette den progressiva musikrörelsen. Musikrörelsen var progressiv i den meningen att den strävade framåt, mot en musikrörelse styrd av musiker och publik. Till skillnad från att musiken skulle domineras av människor uppifrån, alltså skivbolagsdirektörer, arrangörer och sådana"⁵. Synpunkter på musik och världsuppfattning tycks ha samma bakgrund. Bägge två avspeglade

⁴ Trädgårdh L., *Är svensken människa?*, Norstedts, Stockholm 2006, s. 340.

⁵ Gertten M., Berg S., *Hoola Bandoola Band. Progg på väg*, <https://www.youtube.com/watch?v=Y1-bCqandPI>, 01.12.2015.

en strävan efter ett omformat samhälle samt frihet i individens enskilda agerande. Den nya generationen tröttnade på en tillvaro där man hade det bra ställt och riktade således sin kritik mot konsumtionssamhället samt mot att man skulle underkasta sig västvärldens kapital och värderingar.

Dåtidens ungdomsgeneration koncentrerade sitt engagemang på värdefrågor som solidaritet, internationell rättvisa och gemenskap⁶, vilket de ansåg krävas för att svara på omvärldens utmaningar och brännande problem. För att förverkliga sina planer och drömmar måste alla medborgare bidra och samsas samt ta hänsyn till dem som befann sig i samhällens utkanter. De som inte kunde hantera odemokratiska omständigheter och försvara sig mot världens orättvisor blev föremål för dessa ungdomars stöd och medkänsla.

Själva solidariteten ingår i det svenska samhällets moral och värdesystem och har en långvarig tradition. Göran Hägg förklarar att viljan att ta hand om de svagare, att inrikta sig på utbildning samt upplysning, jämlikhetsiver, neutralitet, fredsarbete, biståndsvilja och ett moraliskt patos i utrikespolitiken var några av de huvudsakliga inslagen i den svenska livsåskådningen⁷. I själva verket byggdes 70-talets musikers och ungdomars grundläggande ställningstaganden på samma begrepp. En av Hoola Bandoola Bands låtar uttrycker den unga generationens främsta drivkraft på den tiden: "Och vi vill spela för de svaga/ och vi vill sjunga för de små/ Och vi vill dansa så att förtryckarna/ kan höra hur vi mår"⁸.

Förutom detta ingår solidariteten -inom och utanför samhällets gränser i de grundläggande principerna varpå välfärdsstaten samt det svenska samhället har byggts på⁹. Svensk gemenskap bygger på att medborgarna tar ömsesidigt ansvar och agerar kollektivt för att nå samma mål. Det tar sig uttryck i bistånd som den svenska staten fokuserar på samt i att man tar emot människor som flyr och utsätts för orättvisor i andra länder. Fram till 1950- och 1960-talen ansågs Sverige som ett land som var motvilligt inställt till invandrare eller flyktingar. Denna inställning förändrades när den växande välfärdsstaten behövde arbetskraft för att behålla sin snabba tillväxt. Då öppnades gränserna för dem som sökte tryggare och bättre levnadsvillkor, och det förde med sig vissa omställningar i samhället och ett nytt skede för Sverige. Landet uppfattades till och med som ett attraktivt invandringsmål. Å andra sidan

⁶ Ljunggren J., *Inget land för intellektuella*, Nordic Academic Press, Lund 2009, s. 22.

⁷ Hägg G., *Svenskhetens historia*, Wahlström & Wildstrand, Stockholm 2003 s. 715.

⁸ http://www.hoolabandoolaband.se/komment_dansl_f_yttrandefr.htm, 23.12.2015.

⁹ Gür T., *Solidaritet bak stängda dörrar*, "Svensk Tidskrift", <http://www.svensktidskrift.se/arkiv100/1994/71%20Thomas%20G%C3%BCr%20Solidaritet%20bak%20st%C3%A4ngda%20d%C3%B6rrar.pdf>, 09.01.2016.

hade staten som sin plikt att förse alla med lika mycket resurser trots att de nyanlända inte hade någon annan förbindelse med Sverige än arbete.

Utan den solidariska inställningen och det kollektiva agerandet skulle Sverige aldrig ha kunnat övergå till ett civilsamhälle. Dessa förebilder lade grunden till att proggnarna kunde enas, sätta upp mål och tillsammans stå upp för samma värderingar. Samtidigt kom hotet mot det demokratiska systemet från andra håll, bl.a. kapitalismen. Det här systemet förde med sig en allt mer kommersiell inställning, något som försatte den djupa gemenskapen i fara.

Den växande statens inflytande uppfattades också som ett hot mot individens frihet och självständighet. Om regeringen praktiskt taget bestämmer över allting i samhällets begränsas medborgarens roll till att bli en obetydlig figur i hela systemet. Invändningarna angick framför allt att det fanns en fara för det svenska samhället fundamentala grunder. Den missnöjda generationen satte upp ett huvudsakligt mål "att återuppliva gamla verksamhetsformer som betonar gemenskap, solidaritet och kamratskap"¹⁰. Det betraktas som en anledning till varför den dåvarande generationen framhöll poängen med gemenskap samt ett solidariskt och kollektivt agerade. Dessa ungdomar hade tröttnat på den socialdemokratiska regeringens samhällsform. Det väsentliga var att deras medverkan tjänade till att skapa ett nytt ideal med samhället där alla medborgare har verkligt ett inflytande på det som sker. Utan engagemang och insatser från allmänheten skulle aldrig sådana ambitioner kunna bli av.

Det rörde sig om att få alla att vara med, särskilt dem som befann sig vid samhällets utkanter. Folkets kraft visade sig i att man bröt mot det som man inte accepterade. De verkliga förändringar som dessa generationer var ute efter rörde också medborgarnas plikt att ställa upp för att kunna omforma verkligheten. Samarbete med staten som tidigare hade uppfattats som en trygghetsgaranti gick inte an längre, eftersom makthavarna missbrukade de befogenheter som svenska folket hade givit dem. Dock hade såväl regeringen som den nya generationen vissa intressen samt ambitioner som de riktade sitt engagemang mot. Särskilt gällde det händelser som ägde rum ute i världen.

Det anmärkningsvärda är att proggnarna och nya de vänstergrupperna tog avstånd från det socialdemokratiska partiet samt hade som mål att skapa nya ideal. Det var anmärkningsvärt eftersom de delvis stod för samma värderingar, bland annat när det gäller att stödja Kuba. Exempelvis smugglade Björn Afzelius – en av medlemmarna från Hoola Bandoola Band

¹⁰ Trädgårdh L., op.cit., s. 341.

pengar till Kuba för att stödja landets utveckling. Det som antagligen inte passade ihop var att en del såg att "socialdemokraternas vänskap med Kuba och ett antal andra diktaturer mer uppseendeväckande än på de flesta håll"¹¹. Strävan efter frihet och demokrati samt intresse för diktaturer tycktes här utesluta varandra. Anledningar till varför proggare och socialdemokratiska politiker gick skilda vägar framgick av att samhället enligt dessa musiker hade stelnat i sin form och inte kunde föras framåt.

En annan källa till att proggörelsens blev till var nya samhällsproblem som regeringen inte hanterade på ett tillfredsställande sätt. Till exempel kom miljöförstöring och kvinnors rättigheter på tal och det fick rätt många människor att rikta sin kritik mot regeringens illa fungerande politik. Musiken fick en ny roll på den tiden, nämligen att den avspeglade generationen värderingar. Jens Ljunggren anser att denna generation "fick en förändrad syn på moral och mänskliga umgängesformer och överhuvudtaget en mera respektlös attityd mot auktoriteter"¹². Proggörelsen förmedlade samtidigt individens behov att stärka sina möjligheter till inflytande på makthavarna. Det som låg bakom det stora missnöjet var att Socialdemokraternas maktmonopol fick medborgarna att anpassa sig efter samhället, inte tvärtom.

1.1. Hoola Bandoola Band - ett musikaliskt projekt under Mikael Wiehes ledning.

Hoola Bandoola Band bildades 1970 i Malmö av tre musiker och kompositörer - Mikael Wiehe, Björn Afzelius och Peter Clemmenson. Namnet på bandet bygger på ett avsnitt av Kalle Anka där myrorna gör uppror mot huvudkaraktären och använder "A hoola bandoola" för sitt krigstjut¹³. Dessa tre musiker satte den största prägeln på bandets musikaliska verksamhet och stod för det mesta som gällde dess konstnärliga uttryck. Det var i själva verket Mikael Wiehe som bestämde över det mesta inklusive sångerna. Andra medlemmar måste räkna med att det var Wiehe som slutligen skulle godkänna det som skapats. Ett sådant förhållande låg långtifrån bandets politiska och sociala budskap eftersom alla människor enligt Hoola Bandoola Band skulle ha lika stor rätt att påverka verkligheten. Att Wiehe ändå fick så stort inflytande berodde på att han ansågs som en av de skickligaste kompositörerna på den tiden och att bandets övriga medlemmar inte hade tillräckligt med kunskaper för att ligga på hans nivå. Själv beskrev Wiehe Hoola Bandoola Bands verksamhet som "ett ömsesidigt

¹¹ Alhmark P., http://www.perahlmarkstiftelsen.se/downloads/Vanstern_och_tyraniet.pdf, Timbro förlag, Stockholm 2003, s. 147, 23.12.2015.

¹² Ljunggren J., op.cit., s. 5.

¹³ Svedberg Ö., op.cit., s. 55.

utbyte av idéer och en väldig massa demokratiska tankar påverkade orkestern starkt"¹⁴. Således stämde Wiehes åsikter om bandet inte alls med verkligheten. Trots det instämde de övriga medlemmarna med hans uppfattning om vilken roll de måste fylla. Av bandets medlemmar var det särskilt Björn Afzelius som ville få större medverkan i att skapa Hoola Bandoola Band. Han höll dock de flesta av sina egna låtar hemliga och vågade inte framföra dem för kapellmästaren. Björn Afzelius medgav att det under Hoola Bandoolas Bands återföreningsturné 1996 "är Mikael's band men det är inget problem för mig. Det är Mikael's sånger, Mikael är kapellmästare och det är inga som helst problem för mig. Jag har aldrig drömt om att försöka ta någon ny plats i Hoola Bandoola Band som jag inte hade den gången. På slutet började jag skriva också men det är ju hans skapelse"¹⁵. Följaktligen får man konstatera att Mikael Wiehe satte upp ramar för bandets verk vilka de andra verkade acceptera.

Samtidigt som Hoola Bandoola Band gav ut skivor, höll övriga musiker på att självständigt påbörja med ett eget musikaliskt verk. Till exempel släppte Björn Afzelius sin första egna skiva 1974. Under åren 1970 till 1976 komponerade han ungefär femtio sånger varav några fanns med på bandets två sista skivor. Med tiden tillät Mikael Wiehe andra medlemmar att få komma med egna förslag och det var just Björn Afzelius som drog den största nyttan av detta. Mikael Wiehes enväldiga sätt fick också andra musiker att komma upp på en högre musikalisk nivå. Tack vare samarbetet med Mikael Wiehe vann Björn Afzelius stort beröm samt fick en gedigen erfarenhet att komma igång med egna kompletta sånger.

¹⁴ Lahger H., op.cit., s. 29.

¹⁵ Gertten M., Berg., op.cit., 25.12.2015.

2. Hoola Bandoola Bands medverkan till proggrörelsens utveckling.

Åren 1971-1976 utgav Hoola Bandoola Band fyra skivor - *Garanterat Individuell* (1971), *Vem kan man lita på?* (1972), *På väg* (1973) och *Fri Information* (1975). Bandet fick ett strålande mottagande i Sverige och dess skivor såldes i sammanlagt 300 000 exemplar¹⁶. Bandet betraktas som en av de mest betydelsefulla och inflytelserika musikgrupperna på 1970-talet. Det verkar ganska svårt att definiera vilken musikgenre som bandet tillhörde eftersom det visade inflytande från bl.a. svensk folkmusik, latinamerikansk musik¹⁷, pop samt amerikansk rock. Det intressanta är att medlemmarna kunde enas om den musikaliska linjen trots att deras sätt att skapa härstammade från olika genrer. Exempelvis baserade Mikael Wiehe sig på jazz samtidigt som Björn Afzelius var djupt insatt i svensk folkmusik och amerikansk rock. Hoola Bandoola Bands sånger tyder på att bandet hade ett självklart budskap som byggde på solidaritet med omvärlden och rättvisa i samhällsfrågor. Förutom detta engagerade sig medlemmarna i den politiska kampen, anordnade konserter för solidaritetsrörelser och visade sitt stöd för en rad vänsterorganisationer, som t.ex. Förbundet Kommunist¹⁸.

En sång som avspeglar bandets främsta intresse och strävan heter *Keops Pyramid* och kommer från skivan *Vem kan man lita på?* (1972). Sången handlar om felaktig maktutövning och en odemokratisk samhällskonstruktion. Dess text bygger på det forntida Egyptens byggande av pyramider. Själva pyramiden blir metaforisk motsvarighet för hur förhållandet mellan makthavarna och medborgarna fungerar i själva verket. Mikael Wiehes tolkning av sången är följande: "Det är ett väldigt litet antal människor här uppe som har stor möjlighet att bestämma över väldigt många här nere som har väl väldigt lite möjlighet att bestämma tillbaka"¹⁹. Ett viktigt inslag i sången gäller också hur kommunikationen mellan de självsäkra, nedlåtande samt föraktfulla makthavarna och vanligt folk sker. Enligt Mikael Wiehe gör de som sitter där uppe och inte tar hänsyn till människors behov att makttornet "rasar samman"²⁰. Det är också viktigt hur människor betraktas och behandlas i ett sådant samhälle. Deras roll begränsas enbart till att slita för makthavarnas räkning. Alltså förtingligas folket.

¹⁶ Lahger H., op.cit., s. 29.

¹⁷ Van der Lee P., *Latin American influences in Swedish popular music*, s. 15.

¹⁸ Wesslén G., *Björn Afzelius. En god man (och bara en människa)*, Norstedts, Stockholm 2013, s. 34.

¹⁹ *Intervju med Wiehe och Afzelius*, <https://www.youtube.com/watch?v=kteNYxg2kko>, 26.12.2015.

²⁰ http://www.hoolabandoolaband.se/komment_keops_pyramid.htm, 26.12.2015.

Keops Pyramid bygger delvis på ironiska benämningar på dem som utövar makt och det visas i skarpa kontraster mellan vanliga folk och kungen: "Har man en gång kommit hit/ blir man aldrig mera fri/ Om man slutar här så slutar man i gropen/ Men om kungen sägs att han är son av solen"²¹. Således får man konstatera att de som sitter där uppe respektive där nere lever i totalt annorlunda världar samt att deras funktioner och sätt att betrakta världen står i tydlig kontrast mot varandra. I sångens budskap ligger också antikapitalistiska övertoner. Texten kan till och med uppfattas som en protest mot den kapitalistiska utsugningen av arbetare. De som medverkar till att bygga pyramiden måste uppfylla vissa kvoter samt jobba stenhårt för att förverkliga andras ambitioner.

Det typiska för makthavarna är också deras förakt för dem som utför deras order. En annan väsentlig aspekt i sången ställer den trygghet som är garanterad för maktutövarna mot de plågor och svårigheter som arbetarna utsätts för. Detta visas i den andra strofen: "Bakom femton dubbla regler, bakom femton dubbla lås/ håller rikedomens hov i maktens salar/ Här finns ingenting som hotar, här finns ingenting som stör, här är tankarna och rummen lika svala"²². Makthavarna tar alltså avstånd från dem som stod för deras välstånd. Sångens sista rad antyder att föremålet för makthavarnas ambitioner samt källan till deras fall till sist blir graven.

En annan sång som angår orättvisa samhällsrelationer och distanserade makthavare är *Rocksamba* ur skivan *Vem kan man lita på?* (1972). Trots att låten förmedlar en optimistisk och trivsamt stämning, präglad av rytmiska latinamerikanska särdrag, riktar den kritik mot det stelnade samhället, vilket beror på Socialdemokraternas monopol på problemlösningar. En källa till detta är politikernas motvilja mot medborgarnas rätt att vara självständiga. Låtens början anspelar på barnvisan *Lasse liten*²³ med tanke på att det dåtida svenska samhället bestod av människor som under socialdemokratiskt inflytande inte vågade engagera sig i den politiska kampen mot världens orättvisor. Således var världens utmaningar så krävande att enskilda invånare borde lita på regeringen och inte lägga sig i makthavarnas lösningar utan "stanna där de bor"²⁴. Hoola Bandoola Band invände att det svenska samhället inte hade tillräckligt med mod att opponera sig mot maktens fastställda villkor. Medborgarnas styrka visade sig i solidaritet och kollektivt agerande för att omforma världen efter sitt tycke, dvs vänstervärderingar. Det svenska samhällets oförmåga framgick delvis av att medborgarna

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ <http://www.barnvisor.net/barnvisor/64/lasse-liten.html>, 27.12.2015.

²⁴ http://www.hoolabandoolaband.se/komment_rocksamba2.htm, 27.12.2015.

levde i ett välbärgat samhälle som tycktes vara en förebild. Välfärd, ökande jämställdhet, låg arbetslöshet och utvecklingsmöjligheter uppfattades som tillräckligt för att uppfylla medborgarnas behov. Emellertid blev det så att samhället avlägsnade sig alltmer från ett idealt civilsamhälle, och det var därför som folkrörelserna borde slå igenom på nytt²⁵. Förutom detta höjde Hoola Bandoola Band sin röst för att visa att medborgarna har en skyldighet att förändra världen och utnyttja sina rättigheter. Låtens text tyder också på att Socialdemokraterna försökte intala svenskarna att någon framtida utveckling inte behövs: "Och de försöker lura i en/ att historien har ta'tt slut/ så att man inte ska bekymra sig om hur det kommer att se ut/ Ja, som allting som har hänt förut/ skulle leda fram till nu/ och inte vidare/Långt, långt vidare"²⁶. Följaktligen uppmanar Rocksamba människor att ta ansvar för varandra och bygga om samhället till ett rättvist, kollektivt och solidariskt samhälle samt inse att det är upp till medborgarna att påverka kommande händelser. Makthavarna borde ta hänsyn till medborgarnas åsikter och inte överskrida sina befogenheter.

Ett av de väsentligaste inslagen i Hoola Bandoola Bands verk utgör sånger som syftar till att visa solidaritet med omvärlden. Ett exempel på en sådan låt är *Victor Jara* ur bandets sista skiva *Fri Information* (1975). Sången hedrar den chilenske vissångaren som blev mördad av Augusto Pinochets regim. Genom *Fri Information* framhåller Hoola Bandoola Band sitt internationella intresse, stöd och sin solidaritet med musikern som vägrade att underkasta sig diktaturen. Victor Jaras agerande fungerar som en förebild när det gäller att bestrida världens orättvisor och ett plågat folks öde. Sångens struktur bygger på en rad poetiska skildringar samt metaforer djupt anknutna till ett kommunistiskt budskap. Det som exempelvis tyder på det är följande vers ur sången: "Victor Jara, dina sånger ska eka/ i gruvornas gångar/ Och som fullmogna frukter ska de skördas/ ifrån plantagernas träd"²⁷. Sången liknar i sin poetiska form till och med en psalm, och den jämför Victor Jaras liv med växande trädgård, varav frukterna dvs hans visor kommer att ge upphov till stora omställningar. Den chilenske musikern vann internationellt uppmärksamhet eftersom hans handlingar enligt bandet uppfattades som enastående: "Men du valde din väg, du sjöng för dom många/ Och du struntade i de mäktiga löften/ och dom härskandes hot"²⁸. Hoola Bandoola Band engagerade sig i s.k. solidaritetskonserter för Chile och framförde då sången för Victor Jaras fru - Joan. Poängen med låten är att göra Victor Jara och hans sånger ihågkomna samt att yttra förakt för militärkuppen och regim i

²⁵ Trädgårdh L., op.cit., s. 336.

²⁶ http://www.hoolabandoolaband.se/komment_rocksamba2.htm, 27.12.2015.

²⁷ http://www.hoolabandoolaband.se/komment_victor_jara2.htm, 27.12.2015.

²⁸ Ibidem.

Chile. Sången befäster synpunkter på Hoola Bandoola Band som starkt politiskt engagerat i omvärldens orättvisor.

En annan sång som uttrycker samma angelägenhet och samma politiska övertygelse kommer från samma skiva och heter *Stoppa matchen*. Sången skrevs i protest mot en tennismatch mellan Sverige och Chile vilken ägde rum i Båstad 1975. Enligt Hoola Bandoola Band kändes det obehagligt att låta anordna en sådan tävling eftersom Chile på den tiden styrdes av Augusto Pinochets regim. Det som väckte extra stort uppseende var att propagera för och välkomna människor från ett land där demokratin inte fungerade och där mänskliga rättigheter inte respekterades. Den mediala uppmärksamheten som matchen fick i Sverige jämfördes med den som Hitler fick 1936 under Olympiska Spelen i Berlin. Bandet invände också mot att makthavarna i Båstad inte ville opponera sig mot chilenska idrottare eftersom deras främsta drivkraft var att "bara skydda dom profiter/som turismen innebär"²⁹. Enligt bandet hörde idrott och politik ihop, och således var det otänkbart att blunda för det som skedde i Chile. Samtidigt uppmuntrade Hoola Bandoola Band lyssnarna att välja rätt sida och ta hänsyn till världens orättvisor. För bandet var att ställa in matchen lika med att visa sin solidaritet med det chilenska folket. Mikael Wiehe själv uttryckte bandets egentliga drivkraft när det gällde denna händelse: "Ironisk roll och distans var det som var kul, för att begripa att allt det där var bara naivitet"³⁰. Trots detta uppriktiga uttalande var det viktigaste för bandet då att enas kring samma mål.

Hoola Bandoola Band tog som en av få musikgrupper också upp jämställdhetsfrågor. Det finns tre låtar som behandlar den här strävan: *På väg*, *Kvinnoförakt* och *Huddinge, Huddinge*. Delvis framgick detta intresse av den s.k. andra vågen av feminism³¹. Särskilt låten *På väg* uppmuntrar kvinnor att befria sig från den manliga dominansen. Sången syftar till att visa att kampen för bättre levnadsvillkor för kvinnor är lång och krävande men värd att påbörja. Bandet framhåller sin solidaritet med kvinnorörelserna och säger att de står på samma sida. Låten anspelar på att män är motvilliga till ett jämställt samhälle eftersom "man vill förstena oss/ och man vill dela oss/ För ensamma och splittrade/ är vi lättare att slå"³². Kvinnornas läge jämförs med slaveri och en sådan inställning anses som skadlig för hela samhället. Enligt sången går mänsklighetens frihet att förverkliga om den gäller för såväl kvinnor som män. Det slavsystem som kvinnorna blir offer för syns i att bägge två könen fortfarande delas in i "vi"

²⁹ http://www.hoolabandoolaband.se/komment_stoppa_matchen2.htm, 28.12.2015.

³⁰ Gertten M., Berg S., op.cit., 28.12.2015.

³¹ Svedberg Ö., op.cit., s. 108.

³² http://www.hoolabandoolaband.se/komment_pavag2.htm, 28.12.2015r.

och "ni" och inte uppfattas som en helhet som står för samma mål. Sången pekar på att ett solidariskt agerande inte kan hindra kvinnor från att förändra världen efter deras tycke och grundläggande rättigheter. Dessa fem sånger utgör det fundamentala budskap som bandet satsade på.

2.1. Björn Afzelius nedvärderade roll i bandet.

Björn Afzelius hade under fem år av bandets verksamhet inte någon större påverkan på Hoola Bandoola Bands låtar tillkomst. Hans roll begränsades för det mesta till att spela tamburin och gitarr samt att sjunga andra- eller tredjestämman. Ändå fick han komponera vissa sånger som efteråt låg på bandets skivor. En av de första låtarna som Björn Afzelius stod för var *Bläckfisken* som senare ingick i hans första egna skiva - *Vem är det som är rädd?*. Först trodde Afzelius att den här sången inte var tillräckligt bra för att tillfredsställa Mikael Wiehe. Men efter en viss tvekan vågade dock Afzelius visa sin skapelse och fick höra av kapellmästaren att låten var "komplett" och "förtjusande". Själv jämförde Björn Afzelius sångens godkännande med att vinna på lotto³³. *Bläckfisken* blev således ett viktigt steg i Afzelius självständiga karriär. Sången har ett påfallande starkt antikapitalistiskt budskap och står i samklang med strävan efter rättvisa och solidaritet. Det kapitaliska systemet är likt en bläckfisk som utsuger kraft och resurser ur människor.

Hoola Bandoola Band syftade till att framställa utsugningen av arbetare som en källa till världens klyftor och orättvisor. Jakten efter vinster och rikedomar står i kontrast mot bandets solidariska inställning om att förse människor med lika mycket resurser. Kapitalismen är också farlig i ett sådant avseende att den enligt bandet gradvis bidrar till människans fall eftersom den "suger raffinerat - tar lite grann i taget/ annars blir dom rädda och vill inte veta av det"³⁴. Kapitalister försöker även att förstöra för och lura varandra eftersom, de blivit totalt besatta av den materiella världen samt för en ständig tävlan om ekonomiska fördelar.

En annan sång som Björn Afzelius har skrivit kommer från Hoola Bandoola Bands *Fri Information* och heter *Juanita*. Låten är bandets protest mot den dåvarande Francoregimen i Spanien. Texten bygger på en livsberättelse om Juanita som offrade sitt liv för att kämpa mot den fascistiska diktaturen. Hennes agerande blev en förebild för andra krigskamrater, och Juanitas iver ingav mod och styrka till de övriga som krigade för samma mål. Kvinnans

³³ Gertten M., Berg S., op.cit., 29.12.2015r.

³⁴ http://www.mikaelwiehe.se/komment_blackfisken.htm, 29.12.2015.

hjaltemod medverkade till att det spanska folket kunde överleva under den fascistiska regimen. Tyvärr räckte hennes handlingar inte till för att besegra militärerna men Juanitas insatser uppmanade de yngre generationerna att börja kämpa på nytt.

Sången anmodar samtidigt lyssnarna att utöva bojkott mot Spanien som resmål eftersom man i låten berättar en historia om två festande söner till Juanitas före detta man. De två kritiserar för att ha svikit sina frihetsförebilder, eftersom de "borde veta att turisternas pengar är som honung i förtryckarnas mun"³⁵. Följaktligen uppfattas vilket bidrag som helst som fördelaktigt för regimen i Spanien. Låten bygger också på en kärlekshistoria som utspelade sig i tragiska tider. Genom den här sången framhåller Hoola Bandoola Band sitt förakt för diktaturer och uppmanar till solidarisk protest och kollektivt agerande för frihet i Spanien.

2.2. Bandets upplösning och Björn Afzelius möjlighet att slå igenom som soloartist.

Hoola Bandoola upplöstes 1976 av "naturliga skäl"³⁶, som Mikael Wiehe uttryckte saken under bandets återföreningsturné 20 år senare. Trots att Hoola Bandoola Band ansågs vara en av de mest framgångsrika musikgrupperna på den här tiden hade musikerna inte längre lust att fortsätta tillsammans. Tack vare den erfarenheten och det beröm som Hoola Bandoola Band hade fått nådde Björn Afzelius en högre musikalisk nivå och fick möjlighet att slå igenom som soloartist. Han fick då komponera sånger på det viset han själv ville, alltså utan Mikael Wiehes insyn. Afzelius medverkan till bandets utveckling fick honom att betraktas som en de skickligaste musikerna då och behålla en publik som begärde ett påtagligt politiskt budskap. Under Afzelius solokarriär såldes hans skivor i 2,5 miljoner exemplar³⁷ i hela Skandinavien, och han är än idag den mest spelade svenska sångaren på Spotify. Afzelius första stora genombrott kom med skivan *För kung och fosterland* (1976). Låtar på den skivan behandlade rättvisa samt solidaritet för nödlidande i samhällets utkanter. Ett exempel på en sådan sång är *Doktor Hjälplos*. Texten tyder på att staten var för svag för att hindra kriminalitet och arbetslöshet och att visa sitt stöd för ensamma människor. Afzelius invände att politikernas lösningar var kortsiktiga och inte baserade på mekanismer som motsvarade verkliga problem. Det som också togs upp i låten var att människor faller offer för teknologi och för snabbare livstempo där de har svårt att anpassa sig till ständiga förändringar. Afzelius anspelade också på att det enbart är de rikaste medborgarna som har någon egentlig inverkan på samhällslivet

³⁵ http://www.hoolabandoolaband.se/komment_juanita2.htm, 29.12.2015.

³⁶ Gertten M., op.cit., 29.12.2015.

³⁷ Nylund D., Afzelius – modig idealist på ständig jakt efter bekräftelse, "Yle Fem", 02.12.2015., <http://svenska.yle.fi/artikel/2015/12/02/afzelius-modig-idealist-pa-standig-jakt-efter-bekraftelse>, 29.12.2015.

och som styr det efter sitt eget tycke. Det påstås i sången att själva uppfattningen om rättvisa är tidlös och att nya levnadsvillkor eller statens politik inte kan intala medborgarna att värderingarna har förändrats.

Titelsången på den här skivan riktar skarp kritik mot kungens passiva agerande i det svenska samhället. Enligt låten tillhör kungen en annan klass i samhället och blundar för alla problem som finns i landet. Egenskaper som kännetecknar härskare är trygghet, avstånd, överlägsenhet och besatthet av trivsel. Samtidigt ställs detta mot folkets hårda slit och ansträngningar dvs vardagsproblem. En annan väsentlig aspekt som behandlas i sången angår klasskillnader. I själva verket ses Sverige som ett land där alla är lika mycket värda men att ett politiskt system som har en kung står i kontrast mot ett jämlikt samhälle.

I sången visas det att kungen till sitt förfogande har vackra kammare och hov som uppfyller hans behov medan andra människor enbart kan lita till sig själva och hantera sina egna liv utan hjälp. Egentligen finns det inte någon direkt benämning på Sveriges kung utan sången kritiserar själva systemet. Sången behandlar också krig och kungens roll i en sådan konflikt. För det mesta står kungen i skuggan och iakttar det som händer utifrån sin trygga plats. Härskaren visar inte heller något medlidande med dem som stupat i kriget utan håller skenet uppe. Sången slutar med att de som kämpar för kungens skull istället vänder sig mot honom, och allting får ett tragiskt slut. Sångens budskap innehåller dels orättvisa i ett sådant samhälle, dels kungens själviska inställning. Proggarens livsåskådning accepterade inte ett system där en person hade total makt och satte sig upp över lagen. Låten opponerar sig mot ett sådant system där medborgarna inte har möjligheter att själva forma verkligheten utan finns under enväldig ledning.

För kung och fosterland anses som början till ett nytt musikaliskt skede för Björn Afzelius vars sånger fick ett framgångsrikt mottagande i Sverige. Hans publik utvidgades, trots att han egentligen stod upp för samma värderingar som Hoola Bandoola Band. Ett bevis på skivans framgång var att den såldes i 40 000 exemplar, något som på den tiden ansågs vara en stor succé för en debuterande soloartist. Aftonbladet utnämnde till och med skivan till årets bästa³⁸. En så känd och populär sångare Cornelis Vreeswijk stämde in med lovord. Dessutom låg vissa sånger från skivan på Svensktoppen, vilket efteråt blev orsak till att anklaga Björn Afzelius för att ha svikit sina ideal. Sådana invändningar mot hans kommersialisering kom särskilt från vänsterkretsar. Den tidigare perioden av Afzelius solokarriär var lika lyckad,

³⁸ Wesslén G., op.cit., s. 47.

eftersom hans första skiva, *Vem är det som är rädd?* inspelad under det halvår när Hoola Bandoola Bands gjorde uppehåll, såldes i 25 000 exemplar.

2.3 Afzelius och Wiehe. Eniga om politiken, oeniga om musiken.

Det finns olika skäl till varför Björn Afzelius och Mikael Wiehe gick musikaliskt skilda vägar. Först och främst hörde detta ihop med deras helt olika roller i Hoola Bandoola Band. Som tidigare sagts tillhörde bandet Mikael Wiehe och det var han som skulle bestämma över allt i musikprojektet. Björn Afzelius måste emellertid fylla ett helt annat uppdrag, som innebar att han spelade en betydligt mer oväsentlig roll. Detta lade grund till att bägge artisterna tog sig an varsitt självständigt musikaliskt verk och att de satte igång med att släppa egna skivor. Det som måste framhållas är att de oavsett synpunkt på musiken stod upp för samma värderingar, djupt anknutna med den politiska vänstern. Alltså var Afzelius och Wiehe helt och hållet eniga om det politiska samt ideologiska innehållet. Å andra sidan var deras uppfattning om själva musiken och dess tekniska aspekter det som riktade dem åt totalt olika håll. Enligt Wiehe var musiken en sak som borde formas efter vissa regler och principer, medan det för Afzelius rörde sig om att fånga känslor i en låtstruktur.

Wiehes och Afzelius sätt att skapa sånger hade helt olika förlopp. Den förste skrev sånger och texter på ett grundligt och nästan vetenskapligt vis. Hans sånger kunde inte slutföras innan han såg dem perfekt och tekniskt bearbetade. Den noggranna processen ledde till att Wiehes låtar låg på en relativt hög musikalisk nivå. En källa till denna exakthet var dels att musikerns sätt att arbeta härstammade från jazzen och att just detta satte störst prägel på hans synpunkt på musiken. Dels bidrog det till att andra såg Wiehe som en alltför pedantisk medarbetare och att hans sånger var betydligt svårare att tolka. En sådan attityd ligger bakom det faktum att Mikael Wiehe verkar mer avlägsen och sträng och att Björn Afzelius ofta benämns som den "folkkära musikern"³⁹.

Björn Afzelius hade en helt annan inställning till hur sångerna borde skapas. Det som uppfattas som hans starkaste drivkraft var känslor och upplevelser samt reaktioner på vissa händelser. En av Afzelius vänner sade efter hans död att Björns låtar var som om man läste en bok om hans liv⁴⁰. Det privata och hemliga som Afzelius inte vågade eller ville berätta för allmänheten fanns uppenbarligen i hans verk. Björn Afzelius befann sig under starkt

³⁹ Bergström L., "Tusen Bitar" – en film om Björn Afzelius, "Sveriges Radio", 04.09.2014., <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=5955115>, 06.12.2015.

⁴⁰ Gertten M., Berg S., *Tusen bitar. En film om Björn Afzelius*.

inflytande av folkmusik samt amerikansk rock, vilket gjorde hans låtar ganska åtkomliga för en bred publik. Afzelius och Wiehe befann sig på musikaliskt avskilda kanter med det politiska förde dem samman. Mikael Wiehe hittar inspiration till sitt verk genom att nya frågor och problem får honom att "hamna i en ny skiva"⁴¹, och således liknar Wiehes Afzelius drivkrafter varandra. Tack vare deras sociala engagemang i samhällsproblemen får man betrakta bägge musikerna som protestsångare. Detta innebär att de vågar säga emot och stå på de svagas sida utanför rådande trender och regerande partier. Anmärkningsvärt var dock att ju mer framgångsrik Afzelius karriär blev, desto mer hånades han i medierna. En orsak till detta var att musikerns låtar med tiden avlägsnade sig alltmer från den politiska kampen och fick ett allt mildare budskap.

2.4. Björn Afzelius konstnärliga genombrott på 1980-talet.

Björn Afzelius väg till genombrott som soloartist började redan under Hoola Bandoola Bands musikaliska verksamhet. Hans första två skivor fick ett ganska framgångsrikt mottagande hos lyssnarna. Men i själva verket öppnades den stora karriären på 1980-talet tack vare skivan *Innan Tystnaden*, vilken släpptes 1982. Skivan var ett gemensamt projekt av Björn Afzelius och hans kompband *Globetrotters* som var med både i studion och på turnéerna. Med den här skivan betonar artisten sitt engagemang i världens utmaningar och uppmanar till kollektivt och solidariskt agerande i kampen mot orättvisor.

Ett exempel på detta är låten *Till min kära*. Trots att sången förmedlar en trivsamt och optimistisk stämning behandlar den en allvarlig fråga, nämligen vädjan om politisk kamp mot konflikter och sociala missförhållanden. Målgrupp för den sången är Sverige, och enligt Afzelius borde landet inte ge upp sitt stöd för dem som är mest utsatta för orättvisor. I texten framhålls det att kampen och biståndet måste fortsätta även om "vägen är lång"⁴². Sången uppmanar också till att uppmärksamma de länder som drabbats av konflikter och krig. Afzelius betonar att allmänheten måste ta hänsyn till utsatta länder, bl.a. Vietnam, Nicaragua, Zimbabwe och El Salvador. Artisten fördömer en självisk inställning hos de rika och mäktiga samt anser att det är de rikare ländernas plikt att förhindra det som sker ute i världen. Dessutom känner Afzelius att människor i dessa länder litar på sin omvärld och hoppas att hjälpen ska komma utifrån. Det är därför solidaritet behövs, för att befria dem som lider allra mest. Sveriges humanitära stöd skulle kunna bli ett viktigt inslag i dessa länders

⁴¹ Hansén S., *Mikael Wiehe. Sång till modet*, Lindelöws bokförlag, Göteborg 2006, s. 13.

⁴² http://www.bjornafzelius.com/tekster/html/till_min_kara.htm, 07.02.2016.

demokratisering och frigörelse, tyckte han. En annan angelägenhet som tas upp i låten är den sociala situationen i Sverige, eftersom Afzelius anser att det är ganska många i landet som ropar på hjälp och måste "kämpa för imorgon"⁴³. Således får man konstatera att vissa människors tillvaro är långtifrån stabil och lycklig. Förutom detta framställs Sverige som ett land där det finns många som inte kan komma överens. Texten tyder också på att det ständigt pågår krig i världen och att människor inte är helt fria från våld och strider. Just därför borde allt fler engagera sig i en fredlig och solidarisk verksamhet.

Från samma skiva kommer också en av de mest kända låtarna som Björn Afzelius skrivit, nämligen *Sång till Friheten*. Egentligen skrevs sången av den spanske musikern Silvio Rodriguez, men Afzelius översatte den från spanska till svenska. Sången är Afzelius hyllning till friheten som betraktas som en av de väsentligaste gåvorna som människorna har fått. Den här värderingen är grundläggande och totalt nödvändig för att kunna leva i fred och välstånd. Friheten ställs som trygghetsgaranti vid sidan av vänskap, fred och rättvisa. Den är också följden av kamp och lägger grunden för en lycklig framtid. *Sången till friheten* blev en viktig anledning till Björn Afzelius stora kommersiella framgångar. Den har också fått ett annat arrangemang och framförts även av andra svenska artister.

Två år senare, dvs 1984, släpptes nästa skiva av Björn Afzelius. Den fick titeln *Exil* och förmedlade samma politiska budskap som *Innan Tystnaden*. På *Exil* finns låtar som behandlar artistens privatliv, bl.a. sången *Ikaros* som innehåller en sorgsen betraktelse av musikerns barndom. Ett annat exempel är sången *Rebecca* som Afzelius skrev med tanke på sin dotter. Från och med den skivan blev det allt vanligare att artisten lät sin livsberättelse avspeglas i sångerna. En låt som bär ett påfallande starkt politiskt meddelande heter *Hiroshima*. Som titeln antyder handlar det här om de amerikanska atombombningarna i Japan och om de tragiska konsekvenser som dessa förde med sig. Låten är uppbyggd på en rad metaforer, där exempelvis sol blir en motsvarighet till atombomb, och en fågel uppfattas som ett flygplan som fraktar det dödliga vapnet.

Sången förmedlar ett ytterst starkt förakt för och fördömer det som hände 1945 i den japanska staden och beskriver döden och förstörelse. Krigets brutalitet skildras som långt utdragen och oerhört smärtsam: "Ännu skriker människor i sömnen./ Ännu föder kvinnorna lik./ Ännu lever giftet i blodet./ Ännu skördas ofödda liv."⁴⁴. Det värsta är dock att de oskyldiga och de som

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ <http://www.bjornafzelius.com/tekster/html/hiroshima.htm>, 07.02.2016.

inte har något att göra med politiken drabbas allra mest. Särskilt lider barn och gravida kvinnor. Afzelius hyser också fruktan för att atomvapen kan spridas över hela världen och bli ett vanligt sätt att föra krig. Låtens sista verser tyder på att det finns ganska många som vågar opponera sig mot atombombningarna och har skyldighet att engagera sig i den politiska kampen. Detta visas i att det dyker upp en fadersgestalt som känner ansvar för sina barn och därför inte kan blunda för det som hänt. Denne far måste ingripa på något vis för att kunna behålla sin heder inför sina barn. Det anses som uppmaning till solidariskt och kollektivt ingripande.

En annan aspekt som betonas i sången är att vanliga medborgare blir offer för politikernas beslut och utlämnas av dem som vunnit deras förtroende. Enligt musikern fick det amerikanska angreppet vanliga japaner att tappa allt hopp och tro som de hade haft och enbart vänta tills döden nådde dem. *Hiroshima* förmedlar samtidigt Björn Afzelius föraktfulla inställning till den politik som USA drev på den tiden. Enligt honom ignorerade imperialisternas ställningstaganden mänskliga rättigheter och brydde sig bara om att dominera och härska över hela världen utan några humanitära skäl. Det enda knepet som behövdes för att förverkliga sådana planer var att sprida allmän skräck i andra länder. En vers ur sången visar detta ganska tydligt: "Skräcken kramar hela Europa./ Skräcken skuggar snart också dej."⁴⁵

2.5. Mikael Wiehes verk under 1976 - 1986.

Mikael Wiehe gav ut sex skivor efter att Hoola Bandoola Band upplöstes 1976. Dessa skivor var en fortsättning på den ideologi som bandet stod för. Trots att Mikael Wiehe uppfattades som en av de skickligaste kompositörerna på 1970-talet fick han aldrig lika många stora kommersiella framgångar som Björn Afzelius. Detta berodde på att han inte lyckades utvidga sin publik på det sätt som hans kamrat från Hoola Bandoola Band gjorde. I viss utsträckning värdesattes dock hans låtar på den svenska musikmarknaden under den tid han samarbetade med ett band som hette Kabaréorkestern.

Ett exempel på en sådan låt är *Titanic (Andraklasspassagerarens sista sång)* från skivan *Sjömansvisor*. Sången handlar om de sista timmarna på det sjunkande skeppet Titanic och är berättad ur andraklasspassagerarens perspektiv. Den riktar skarp kritik mot att människovärde och liv avgörs efter ens förmögenhet. Passagerarna i andraklasshytterna fick inte sätta sig i

⁴⁵ Ibidem.

räddningsbåtarna och miste därför sina liv. Deras materiella status blev därför en anledning till varför de måste stanna kvar ombord. Låten har delvis en ironisk karaktär eftersom passagerarna uppför sig som om de inte riktigt tror på att "världens modernaste osänkbara skepp"⁴⁶ kunde havereras. En man som sjunger sin sista sång säger att han måste ta på sig en tröja för "havet är säkert kallt"⁴⁷. Sången är fri från dramatiska skildringar som annars kan vara typiska för människor som är på väg att dö. Denna dramaturgi ersatts av en bitter humor som anspelar på att andraklasspassagerare på sätt och vis vill vis förtränga det faktum att de snart ska dö. De utbringar skålar och gläds åt att de kan få gratis champagne i baren. Ironin visas särskilt i en vers: "Och vi skålade för imperiet och för varann"⁴⁸. Andraklasspassagerarna beter sig också som om det var upp till dem att bestämma om de vill stanna kvar eller rädda sina liv. Denna omedvetenhet är en symbol för deras självständighet och ett tecken på att passagerarna möter sin annalkande död med värdighet. De här människorna är endast motvilliga mot att underkasta sig historiens förlopp och tänker passa på att utnyttja den korta tid som är kvar.

Sången förmedlar samtidigt en solidarisk inställning till dessa passagerare som snart ska dö, eftersom de tar varandra i hand och väntar tills döden kommer. *Titanic (Andraklasspassagerarens sista sång)* opponerar sig mot att förmögenhet skulle avgöra vem som skulle överleva eller ej. Den opponerar sig också mot det kapitalistiska systemet där en människa betraktas som en vara. Wiehe anser att de fattigas solidariska uppförande är det enda som de har kvar.

En annan låt som starkt hånar kapitalismen heter *När bolaget kommer till byn* och kommer från samma skiva. Det är en berättelse om en fattig, nästan ruinerad by som får ekonomiskt välstånd tack vare ett välbärgat företag som etablerar sig där. Låten opponerar sig mot den kapitalistiska utsugningen av människor och beskriver det systemet som en ond cirkel. Det som tyder på det är att företaget efter att ha exploaterat byn i högsta möjliga grad flyttar till ett annat ställe i exakt samma syfte. Sången visar också negativa konsekvenser av företagets verksamhet: "För nu ska lånen betalas tillbaks /fastän hålen i marken är allt, man har kvar"⁴⁹. *När bolaget kommer till byn* bygger på en ironisk jämförelse med Bibeln, vilket syns i

⁴⁶ http://www.mikaelwiehe.se/komment_titanic.htm, 08.02.2016.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ http://www.mikaelwiehe.se/komment_%20nr_bol_kom_t_byn2.htm, 08.02.2016.

följande vers: "Här blev den hungrige mättad och den fattige rik"⁵⁰. Det betyder att de ekonomiska vinster som byborna fått är kortvariga och efteråt måste betalas tillbaka.

Ett liknande budskap förmedlas också på skivan *Elden är lös*, utgiven 1979. Sången *Nu knakar det i välfärdsstatens fogar* handlar om makthavare som inte kan hantera det ekonomiska välståndet ifall det kommer en kris. Enligt Wiehe börjar politikerna då överdriva och försöker sprida skräck bland medborgarna. Makthavarna anser att en lägre konjunktur blir en orsak till en oro och själva krisen att "börjar likna en katastrof"⁵¹. I själva verket tycker musikern att Sverige styrs av olämpliga personer som inte kan ta ansvar för att skapa trygga villkor för människor att leva under. Välfärdsstaten uppfattas också som en labil skapelse där folket blivit totalt besatt av ekonomiskt skydd. Det är därför de inte vågar ta itu med att forma den tillvaro som de verkligen vill ha. Detta utnyttjas av politiker som vet att materiell trygghet är en garanti för deras framtida maktutövning. Låten anspelar också på att den svåra situationen som politiker är med om att skapa kan bli grund till att medborgarna äntligen själva ska kunna bestämma över den politiska riktningen i Sverige. De två sista verserna ger exempel på det: " Men där dom härskande ser undergång och hot /ser vi det nya som sakta börjar gro"⁵².

2.6. "Björn Afzelius & Mikael Wiehe" - en gemensam skiva och dess enorma framgång.

Att Björn Afzelius och Mikael Wiehe bestämde sig för att spela in en gemensam skiva var lite av en tillfällighet. År 1985 upplöste Afzelius Globetrotters och hade inte några särskilda framtidsplaner för nya låtar. På grund av detta begav sig Afzelius och Wiehe ut på en gemensam turné med tanke på att efteråt samla in pengar till Nicaragua. Efter att turnén avslutats fick de för sig att släppa en skiva tillsammans, vilken senare visade sig bli en av deras största kommersiella framgångar. Björn Afzelius hyste oro över att det nya projektet skulle likna läget från Hoola Bandoola Band, nämligen att Mikael Wiehe skulle bestämma över hur låtarna skulle arrangeras. Men de lyckades komma överens om alla konstnärliga detaljer och arbetssätt. "*Björn Afzelius & Mikael Wiehe*" präglades starkt av det politiska budskap som bägge två var angelägna om att föra fram.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ http://www.mikaelwiehe.se/text_nu_knakar_det2.htm, 08.02.2016.

⁵² Ibidem.

En av de mest kända låtarna från den skiva heter *Som en duva* och handlar om flyktingar från Latinamerika som kommit till Sverige och stiftat närmare bekantskap med artisterna. Duvan blir en metafor för en människa som flyr för att rädda sitt liv. Som texten antyder hade dessa människor varit om tragiska händelser: "En fågel med stukade vingar" eller "En fågel flög in genom fönstret/ med vingarna röda av blod"⁵³. Man får konstatera att det betyder att flyktingarna hade lyckats komma undan död, förtryck och våld. Låten uppmanar samtidigt lyssnarna att ta emot samt ta hand om dem som utsatts för diktaturer och tytt sig till ett tryggare land. Musikerna hoppas också att de som kommit till Sverige någon dag ska få leva sitt vanliga liv igen, fria från den mänsklig tragedi. Det som betonas i sången är att man ska visa stöd och solidaritet med dem som kämpar mot diktaturer i Latinamerika. Stödet är oundgängligt för att kunna besegra dessa odemokratiska regeringar. En annan fråga som tas upp i låten är en hyllning till frihet. Musikerna framhåller att man uppskattar sin frihet först om den har berövats en. *Som en duva* ger ett budskap om att ta hand om de nyanlända och sköta om dem som ett "minne"⁵⁴. Låten är dessutom ett exempel på att odemokratiska regeringar och diktaturer leder till att man får ganska många människor att lämna allt de har och söka sig ett nytt liv i ett alldeles främmande land. Solidariteten i sången visas i att lidande människor blivit totalt utlämnade och därför måste särbehandlas.

En annan sång från den skivan heter *Natten* och gäller mordet på Olof Palme. Här bekräftas en teori om att attentat på statsministern bara varit en tidsfråga. En vers som tyder på det är följande: "Så hann döden upp dej/ med rå och våldsamt kraft"⁵⁵. Olof Palme var för många en politiker som vågade säga sanningen och ville stå på de svagas sida. Därför fick han en rad motståndare som ville honom illa. Låten bygger på olika antydningar för att visa hur många omständigheter som låg bakom Palmes död. Ett belägg för det är bl.a.: "Så sprang då livet från dej/på fjäderlätta steg/Försvann omkring ett gathörn/och syntes inte mer"⁵⁶ anspelar också på en mördare som polisen inte lyckades få tag på. Enligt musikerna utgör mordet ett visst tecken på framtiden. De anser att politiken blivit alltmer obarmhärtig och att makthavarna är beredda att göra det värsta för att behålla makten. Förutom detta borde mordet på Olof Palme bli en varning eftersom demokratin i världen hotas. Låten uppfattas också som en hyllning till den mördade statsministern.

⁵³ http://www.mikaelwiehe.se/komment_som_en_duva.htm, 09.02.2016.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ http://www.mikaelwiehe.se/komment_natten.htm, 09.02.2016.

⁵⁶ Ibidem.

En låt från "*Björn Afzelius & Mikael Wiehe*" med titeln *Valet* är starkt påverkad av det politiska budskapet. Den skrevs med tanke på att visa vilken stor betydelse som val och aktioner mot det onda har. Låten kan betraktas också som varning för fascisterna som får allt större påverkan på det politiska läget. En vers ur sången tycks bekräfta det helt och hållet: "Idag tar rasisterna en /Imorgon så tar dem kanske två /Frankrike tar dom med storm/Vem vet när det är dej, dom ger sig på"⁵⁷. *Valet* antyder att rasismen sprids allt snabbare. Själva politiken framställs i sången som en växande trädgård, där den politiska ytan liknar en frodig och fuktig växt men där det under ytan finns mycket ogräs. Enligt sången är det upp till väljarna och medborgarna att fatta rimliga beslut samt inte tro på allt som politikerna påstår eftersom deras avsikter inte är helt ärliga. Det är därför man borde opponera sig mot dem som bryter mot demokratin och mänskliga rättigheter. Man får heller inte låtsas som om ingenting hänt och vända bort blicken från krissituationer. Sången invänder att människor inte bryr sig om det onda de ser utan anpassar sig till andras vilja och det rådande modet. *Valet* framfördes på den norska ön Utøya av Mikael Wiehe den 22 juli 2012 som hans uttryck av solidaritet med offren för ett terrorattentat mot det norska arbetarpartiets ungdomsförbund.

Skivan "*Björn Afzelius & Mikael Wiehe*" blev en av de största framgångarna i musikernas karriär. Den såldes i över 300 000 exemplar, samtidigt som sången *Mitt hjärtas fågel* låg på Svensktoppen i 25 veckor⁵⁸. Det visade sig att publiken uppskattade dessa två musikers låter mest när de spelade tillsammans.

Sammantaget får man konstatera att Björn Afzelius och Mikael Wiehes verk stod i samklang med den progressiva musikämbalans förebilder. Musikernas angelägenheter gick i takt med den dåtida ungdomsgenerationens strävanden och avspeglade de frågor som tagits upp på den tiden. Såväl deras gemensamma verk i Hoola Bandoola Band som deras solokarriärer var djupt förankrade i samma politiska budskap. Afzelius och Wiehe engagerade sig i samt opponerade sig mot det som ägde rum både i Sverige som ute i världen. Just sociala frågor och dess betraktande satte största prägeln på deras låtar.

Till artisternas viktigaste frågor räknas sociala missförhållanden, kapitalismens utsugning av arbetare och människor, kvinnors underlägsna situation, en förlegad samhällskonstruktion, den politiska kampen mot diktaturer samt protest mot underkastelse för världens kapital. Musikerna ansåg att Socialdemokraterna inte kunde hantera nya företeelser, som t.ex. en

⁵⁷ http://www.mikaelwiehe.se/komment_valet.htm, 09.02.2016.

⁵⁸ Wesslén G., op.cit., s. 92.

växande feminism eller allt större miljörelser. En annan väsentlig aspekt angick rättvisa och solidaritet i kampen mot utrikes utmaningar. Björn Afzelius och Mikael Wiehe betonade att bistånd och kollektivt agerande var oumbärliga för att kunna besegra odemokratiska regeringar i vissa länder. Speciell omtanke fick länder som Vietnam, Nicaragua, Zimbabwe, El Salvador och Chile. Själva solidariteten och rättvisan krävdes för att människor skulle kunna förändra världen och samhället efter sina egna värderingar. Artisterna riktade sin kritik mot både inrikes och utrikes händelser, och deras låtar kan också uppfattas som en avbild av vänsterorienterade ungdomars världsbild på 1970-talet.

3. "Tusen Bitar" som fortsättning på en framgångsrik karriär under 1990-talet.

På 1990-talet räknades Björn Afzelius som en av de mest kända och framgångsrika artisterna på den svenska musikmarknaden. Kommersiella medvindar med tidigare skivor gav honom en gedigen ställning samt en relativt bred publik. Det som började urskilja hans låtar från tidigare projekt var att musiken och dess innebörd allt mindre präglades av det tydliga politiska budskapet. Med vissa undantag satte Afzelius fokus på de känslomässiga och privata sidorna av sitt liv. Delvis berodde detta på att han hade fått nog av med den entoniga angelägenhet som han ville förmedla. Istället riktades hans låtar åt ett mildare håll. Dock slutade han inte helt med att kämpa mot världens orättvisor och missförhållanden.

Ett exempel på en sådan sång är *Den Himmelska Fridens Torg* som inspelades på *Tusen Bitar*. Som titeln antyder handlar låten om den tragiska händelsen som skedde i Kina året innan sången tonsattes. Bakgrund till låtens uppkomst är delvis den så kallade kulturrevolutionen som enligt musikern gav upphov till tragiken. Låten skildrar en person som tack vare skolgång och en annan utbildning fått tillräcklig kunskap om sitt lands historia, kultur och seder. Med tiden blir dock den här personen en allt mer medveten medborgare vars världsbild krockar med makthavarnas ståndpunkt. Gradvis inser hen att regeringens politik och felaktiga beslut inte är något att stå efter och visa stöd för. Denna person säger: "Och jag bländades av denna kunskap, denna strävan efter förfining/som, när andra kulturer fick böja sig, kunde höja sig./Och symbolen för denna förfining/var Den Himmelska Fridens Torg."⁵⁹ Således får man konstatera att musikern står upp för de värderingar som de protesterande studenterna satte värde på, dvs krav på Kinas demokratisering samt en större frihet för medborgarnas. Afzelius anser att själva socialismen gick på tok eftersom de som hade för avsikt att komma närmare sitt folk agerade på ett helt motsatt sätt och istället avlägsnade sig allt mer.

Av låten framgår också att kommunisterna i Kina inte ville göra vissa eftergifter för att kunna nå en kompromiss med den liberaliserande ungdomsgenerationen. Enligt Afzelius var makthavarna angelägna om att behålla sin makt och kontroll över folket till varje pris. Regeringen glömde plötsligt bort alla löften samt tidigare försäkringar om bättre levnadsvillkor för sina medborgare. Det var därför kommunisterna fattade beslut som gjorde

⁵⁹ http://www.bjornafzelius.com/tekster/txt/den_himmelska_fridens_torg.htm, 12.03.2016.

att "löftena dränktes i blod"⁶⁰. Med den här sången fördömer Afzelius dessa tragiska händelser och tvivlar på att kommunismen kunde anses som rättvis och befogad. Samtidigt klandrar han våldet som lösning på problem och på medborgarnas tilltagande missnöje. Sången kan uppfattas också som musikerns stöd för alla de som strävade efter frihet och demokrati i förtryckta länder.

Tusen Bitar och dess låtar öppnar också ett nytt skede i Björn Afzelius karriär, eftersom han allt mer hyste tvivel på att omvärlden och verkligheten skulle kunna förändras. Antagligen var det en källa till att hans sånger uppmärksammade andra ämnen än politiken. Besvikelserna fick honom att skriva låtar på ett annat vis än hans publik var van vid.

Ett belägg för en sådan sång är *Tvivlaren* från skivan *Nära dej*. Låten innehåller en bitter fundering över det omgivande samhället samt världens struktur. Afzelius påstår att människor blivit förljugna samt besatta av att få och behålla makt. Dessutom anser han att många är oärliga i sitt agerande och redo att fatta omoraliska beslut för att nå vissa vinster och leva på ett bekvämt sätt. Musikern tycker att makten har en demoraliserande påverkan på människor och får dem att handla utan moraliska principer. En vers som tyder på det är följande: "För makt berusar, och makt förtjusar./Ja, makten är ett fördärv".⁶¹ Förutom detta riktar musikern sin starka kritik mot yrkesgrupper som journalister och biskopar. Enligt honom är de första förmögna att göra bort sig samt vara hycklare enbart för att överstiga sina arbetskamrater. Och det är just deras hyckleri som är den främsta egenskapen som Afzelius invänder mot. Musikern ger sig även till att påstå att de: "Säljer sin själ varje dag"⁶². Den andra yrkesgruppen uppfattas av artisten på ett liknande sätt, nämligen att deras tro är ytlig och inte har någonting att göra med kristendomens grundregler.

En annan aspekt som tagits upp i *Tvivlaren* är att människor ständigt deltar i en sorts tävling om att få en bättre social ställning och dessutom blundar för andras behov och välmående. Afzelius anser att folk understår sig att använda "mygel, hot och förtal"⁶³. Enligt honom tar människor inte hänsyn till varandra när det kommer till att rivalisera. Musikern betonar också att själva orden och mänsklig kommunikation fylls av oärlighet och saknar hederskänsla. Särskilt anklagar han alla sorts talare som försöker lura människor vid olika tillfällen. Björn Afzelius tycker att de som har ord och medial uppmärksamhet till och med får stort inflytande

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ <http://www.bjornafzelius.com/tekster/txt/tvivlaren.htm>, 12.03.2016.

⁶² Ibidem.

⁶³ Ibidem.

på det som sker. Sången innehåller också en ironisk anspelning på att det enda musikern tror på är naturen eftersom den på sätt och vis är en källa till sanningen.

I den här sången visas det tydligt att Björn Afzelius kommer bort från det tydliga politiska budskapet och istället riktar sin uppmärksamhet mot andra företeelser. Man kan inte säga att artisten fullständigt överger ideologin utan snarare reagerar på samhällsproblem på ett mer lågmält sätt. Det mänskliga hos individen börjar bli någonting för honom att fästa sitt intresse vid. Dessutom sätter musikern igång med att förmedla det privata, om än berättat ur ett lugnare perspektiv.

3.1. Verk präglad av obotlig sjukdom. De sista åren av Afzelius skapande.

1997 blev ett av de mest omtumlande åren i Björn Afzelius liv, eftersom han då fick reda på att han var obotlig sjuk. Han hade drabbats av lungcancer som inte alls gick att bota, vilket var lika med en dödsdom. Alla hans kommande musikaliska verk kännetecknades av den sjukdomen, och därför ville musikern på sätt och vis sammanfatta sitt liv samt göra sina sånger ihåggkomna. Under sina sista år av skapandet hann Björn Afzelius spela in två skivor vilkas innehåll bar ett klart budskap, nämligen att han räknade med att hans liv höll på att lida mot sitt slut. Artisten hade inte för avsikt att tillkännage sjukdomen utan föredrog att hålla den hemlig inför medierna. Det var enbart de som stod honom allra närmast som hade vetskap om alla detaljer.

På skivan *Tankar vid 50* finns titellåten som är en sorts berättelse om artistens liv, om allt som Björn Afzelius varit med om. Den här sången utstrålar musikerns belåtenhet med sin livsprestation samt tillfredsställelse med allt han hunnit åstadkomma. Låten anspelar på såväl det privata hos honom, dvs familjelivet som den artistiska karriären. Verser som tyder på det är följande: "Jag uppnådde mer än jag någonsin drömt/Jag har upplevt som mycket att hälften är glömt/ (...) Femtio fyllda med fullvuxna barn/På väggarna hänger troféer på rad"⁶⁴.

Denna bild av en lycklig och tillfredsställd människa får man förmoda bara är en yta, eftersom sången på ett vemodigt sätt begrundar ensamheten i artistens liv. Afzelius hade svårt att släppa in andra i sitt privata liv, och det märks tydligt i hans verk att kärlek och relationer inte hade gått i lås. Självsjunger han: "men kärleken liknar en ren katastrof nu i efterhand/Jag har

⁶⁴ <http://www.bjornafzelius.com/>, 13.03.2016.

frossat i kvinnor och blivit älskad som få"⁶⁵. Det finns vissa som framhåller att den här misslyckade aspekten av hans liv nog var ett genomgående motiv i de här sångerna: "Familj och kärlek var det största och viktigaste för Björn. Ändå förblev han i den meningen misslyckad, förhindrad av rädslor och okunskap"⁶⁶. Samtidigt fortsatte ensamheten att vara ett stående ämne, dock undantagsvis berättad ur ett personligt och öppet perspektiv. Det tydliga under hela artistens karriär var att Afzelius låtar utgjorde en sorts livsberättelse, vilket emellertid märktes först efter hans död. Före Afzelius bortgång trodde få att det privata och artistiska hos honom gick att hålla ihop.

En annan sång med ett liknande motiv kommer från samma skiva och har titeln på *Född fri*. Björn Afzelius skrev den strax efter det att hans fru hade bestämt sig för att överge honom. Sången bygger på en rad metaforer och symboler. Den innehåller en berättelse om en skadad fågel som hittades vid brunnen och efteråt välkomnas varmt och omhändertogs. *Född fri* berättar om hur tillgivet och ömt en fågel vårdas av någon som vill sköta om den. Fågeln bli en metaforisk motsvarighet till Afzelius fru. Så småningom tillfrisknar fågeln och börjar sjunga: "Sången gjorde mig glad, och mitt sinne blev ljust,/för jag visste att nu var vi två"⁶⁷. Steg för steg hittar den som tagit hand om fågeln allt större balans i livet, men en dag flyger fågeln bort och kommer aldrig mer tillbaka. Det ger ett upphov till att saknad och ensamhet är det enda som blivit kvar. Sålunda kan man dra en parallell mellan sångens innebörd och musikerns egna upplevelser.

En av Björn Afzelius allra sista sånger heter *På egna vingar* och spelades in hemma hos artisten strax före hans bortgång. Låten skrevs till hans dotter Rebecca som tog studenten 1999. Sången består av goda råd till henne och tankar på upplevelser som de båda varit med om. Artisten är medveten om att det inte finns lång tid kvar och försöker således förmedla det väsentligaste för sin dotters bästa. Den tid som de tillbringat tillsammans har runnit iväg och bestått både av lyckliga och sorgliga erfarenhet: "Jag minns de stunder som vi haft/av sorg och glädje, grått och skratt/Jag minns det som det var igår/var gång jag kysste bort en tår./Men nu är du alltså nitton år"⁶⁸. Artisten erkänner att han begått vissa misstag under sin dotters uppväxt och är angelägen om att gottgöra allt för henne. Afzelius ger också sitt "allra

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Gänger H., *Björn Afzelius - proggaren och kvinnotjusaren: "Världen stod i brand och jag stod i mitt av det"*, "Tidningen Land", <http://tidningenland.se/bjorn-afzelius-proggaren-och-kvinnotjusaren-varldens-stod-i-brand-och-jag-stod-mitt-i-det/>, 13.03.2016.

⁶⁷ <http://www.bjornafzelius.com/>, 13.03.2016.

⁶⁸ Ibidem.

sista råd"⁶⁹, nämligen när han uppmanar henne att agera i enlighet med sina känslor och hjärta för att kunna bli lycklig och uppriktig i livet. Sången spelades in hemma hos artisten när han led av fruktansvärda plågor på grund av sin cancer.

Björn Afzelius avled den 16 februari 1999 på Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg. Inte så långt före sin bortgång bad han sina bandkamrater att slutföra och spela in alla sånger som påbörjats, vilket de även gjorde. Afzelius död gav upphov till stor medial uppmärksamhet och en rad minnesstunder. Den 22 maj 1999 anordnade Hoola Bandoola Band en minneskonsert i Malmö över sin avlidne kamrat där de framförde de mest kända låtarna av Björn Afzelius och deras gemensamma låtar från bandets musikaliska verksamhet. På konserten medverkade också andra inbjudna artister, bl.a. Lisa Ekdahl, Joakim Thåström och Thomas Wiehe. Björn Afzelius skivor såldes i Skandinavien sammanlagt i 2,5 miljoner exemplar⁷⁰.

3.2. "Den jag kunde va". Mikael Wiehes hyllning till Björn Afzelius.

Mikael Wiehe visste, som en av de som stod Björn Afzelius allra närmast att hans kamrat var på väg att dö. Wiehe bestämde sig då för att på skivan *Sevilla* från 1998 lägga till en låt som skulle utgöra en hyllning till sin vän. Låten *Den jag kunde va* skrevs 1997 kort efter Björn Afzelius besök i Malmö där han upplyst Wiehe om att han hade blivit sjuk. Som en reaktion på det omtumlande meddelandet komponerade Wiehe den ovannämnda sången. Afzelius bad också Wiehe att spela *Den jag kunde va* på hans begravning, vilket också blev fallet.

Låten handlar om en stark vänskap mellan de bägge musikerna och förklarar hur fästa de var vid varandra. Den utgör också en sammanfattning av deras livssträvan och gemensamma upplevelser samt moraliska principer som låg dem varmt om hjärtat. Dessutom går sången ut på att framhålla att artisterna varit ute i samma angelägenheter, och att de hade uppträtt tillsammans på olika scener i många länder samt levde enligt likadana drivkrafter. Låten betonar att Wiehe och Afzelius varit med om problem under sina liv eftersom de hade "burit samma bördor"⁷¹.

Det som behandlas i den sången är att musikerna under sin långvariga vänskap var eniga om den politiska kampen som de förde mot världens orättvisor, eftersom de hade satt upp samma

⁶⁹ Ibidem.

⁷⁰ *Ny bild av Afzelius i "Tusen bitar"*, "Göteborgs-Posten", 01.09.2014., <http://www.gp.se/kulturnoje/1.2476502-ny-bild-av-afzelius-i-tusen-bitar->, 13.03.2016.

⁷¹ http://www.mikaelwiehe.se/komment_du_ar_den_jag.htm, 13.03.2016.

mål. Det visas i en vers: "Vi har sett med samma ögon/Vi har trott på samma löften/ Vi har stått på samma sida"⁷². *Den jag kunde va* går enbart inte ut på att lägga tonvikten på deras politiska engagemang utan syftar till att visa den vardagliga och mänskliga omfattningen av artisternas vänskap. Det är därför Wiehe är mån om att hålla minnet av sin kamrat levande och påpeka att deras ömsesidiga känslor utgör ett viktigt inslag i hans tänkande och tillvaro. Ett belägg för detta är sångens sista verser: "Stormar kanske tystar oss/Skuggor kanske slukar oss/ Sorgen kanske tvingar oss på knän/Men ingenting i världen kan lösa våra band"⁷³. Mikael Wiehe brukar framföra *Den jag kunde va* på alla sina konserter sedan sången tillkommit. Låten arrangerades och framfördes också av en annan svensk artist, nämligen Tomas Ledin i ett program *Så Mycket Bättre*.

3.3. Mikael Wiehes verk under 2000-2016.

Mikael Wiehe släppte under dessa sexton år 13 skivor varav några innehöll svenska översättningar av texter skrivna av amerikanska rockmusiker, bl.a. Bob Dylan och Neil Young. Inom denna period engagerade musikern sig i samarbete med en rad svenska artister och medverkade till vissa projekt. Exempelvis spelade han in sånger tillsammans med Eva Dahlgren, Ebba Forsberg och Plura Jonsson från *Eldkvarn*. Till skillnad från Björn Afzelius händer det relativt sällan att Wiehe anspelar på sitt eget liv i sångerna utan hellre ägnar sig åt frågor som tydligt hör ihop med det politiska budskap som han stått upp för under alla år.

Ett exempel på en översatt låt är *Det här är ditt land* från skivan *En sång till modet*, vilken skrevs i original av Woody Guthrie. *This land is your land* är en känd amerikansk folksång som framfördes bl.a. av Bob Dylan. Sången förmedlar ett välkomnande till alla som tänker bosätta sig i Sverige. Mikael Wiehe anser att det inte finns någon som kan äga ett land och således bestämma över vem som får komma dit. Musikern tycker att Sverige är ett land som "tillhör dej och mej"⁷⁴. *Det här är ditt land* innehåller också en sorts skildring av Sveriges landskap och dess mest karakteristiska drag. Exempelvis är det "skär och kobbar"⁷⁵. Förutom detta består låten av en beskrivning av en resa genom Sverige och dess varierade natur för att betona att landet med alla sina beståndsdelar är till för alla som vill besöka och leva i det. Syftet med den här sången är att upplysa om att var och en är välkommen dit.

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ http://www.mikaelwiehe.se/komment_ditt_land.htm, 15.03.2016.

⁷⁵ Ibidem.

En annan sång som präglas av ett påfallande politiskt budskap heter *Främmande land* och är titellåten på skivan från 2005. Den handlar om en härskare som anför religion som en förklaring till att man får föra krig och sålunda erövra länder samt ta livet av människor. *Främmande land* bygger på kontraster mellan härskaren och dem som underkastar sig hans våldsamma makt. I sången visas det att de som drabbas allra mest av ett krig måste tillhöra den fattigaste gruppen i samhället. Låten invänder att kristna härskares agerande fylls av hyckleri samt missuppfattning av kristendomens grundläggande värderingar. En vers som tyder på det är följande: "Med pukor och trumpeter drar kejsaren ut/och i rustning så skinande blank/för att sprida sitt budskap om kärlekens Gud/långt borta i främmande land"⁷⁶.

Den här sången bestrider också en förvriden bild av demokratisering. Wiehe anser att det inte anstår någon att använda sig av våld för att förändra verkligheten till en mer rättvis och demokratisk. Sången opponerar sig mot att kejsarens avsikt att bilda en bättre värld enbart är en täckmantel för egentliga föresatser. Ett belägg för detta är följande: "Och kejsaren talar på kejsarens vis/med bibel och svärd i sin hand/om fred och om frihet och om demokrati/långt borta i ett främmande land"⁷⁷. Följaktligen får man konstatera att låten går ut på att fördöma hyckleri samt säga emot religion när den innebär tillåtelse att föra krig.

År 2008 spelade Mikael Wiehe in en skiva i samarbete med en norsk sångare Åge Aleksandersen. Den fick titeln *14 akustiske sanger* och bygger delvis på redan släppta låtar av Wiehe och Afzelius. De är dock tonsatta i en annorlunda form. En av skivans sånger heter *Ni som tjäna på krig* och den innehåller tydliga politiska övertoner. I själva verket utgör låten Wiehes översättning av Bob Dylans sång *Masters of War*. Den svenske musikern förklarade sin inställning till sången på ett följande sätt: "Jag ska bara försöka transformera hans text till någonting som jag tycker uttrycker hans grundtanke på ett sätt som jag gillar(...) Bob Dylans vita vrede liknar min"⁷⁸.

Ni som tjäna på krig förmedlar Wiehes yttersta förakt för vapenindustrin och dess chefers omoraliska agerande. Musikern anser att de som tillverkar vapen gör oerhört stora vinster på människors lidande och på att föra krig. Ytterligare en följd av detta är att många oskyldiga engageras i strider för att hela industrins profiler ska kunna fortgå. Själv förklarade Mikael Wiehe i sin egen tolkning att klander riktats mot dem som "regisserar kriget från bakom sina

⁷⁶ http://www.mikaelwiehe.se/text_frammande_land.htm, 17.03.2016.

⁷⁷ Ibidem.

⁷⁸ *Ni som tjäna på krig (Live)*, <https://www.youtube.com/watch?v=feXjFU4zmzg>, 19.03.2016.

skrivbord"⁷⁹. Således understår sig krigsindustrichefer att offra människors liv för att själva kunna ha det bra ställt. Deras finansiella välstånd jämförs med de stridandes plågor: "Ja, det är alltid de unga/som ni skickar till slakt/ medan ni sitter hemma/ i era slott och palats"⁸⁰.

En annan invändning beträffar vapenindustrichefers hyckleri och deras osammanhängande resonemang. Enligt Wiehe säger de sig ha ädla åsikter om demokratisering av krigsdrabbade länder, när det hela emellertid handlar bara om en besatthet av regelbundna vinster. Sången fördömer också det faktum att det är allra mest oskyldiga som lider värst av att man för krig i deras länder, och det är därför Mikael Wiehe drar följande parallell: "Ni är liksom gamar som lever på lik Fast ni slipper ju höra dom sårades skrik"⁸¹. Enligt artisten går det inte an att tjäna pengar på någons lidande och frihetsberövande.

Mikael Wiehe anser att denna företeelse också äger rum på hemmaplan i Sverige. Själv skrev han i sin egen bok att före detta statsminister Carl Bildt tjänat stora pengar på vapenindustri när han bestämde sig för att köpa aktier av bolaget Lockheed Martin⁸². Sålunda får man komma till att sången behandlar ett mångfasetterat läge.

År 2012 släppte Mikael Wiehe skivan *En gammal man*. Den skiljer sig från de övriga när det gäller vilket budskap han vill föra fram. Sånger som ligger på den skivan angår för det mesta åldrandet och tankar som hör ihop med detta. Dock måste man framhålla att *En gammal man* i själva verket inte är helt fri från ett politiskt budskap.

Ett exempel på en sådan sång är *Jag vill bara va en gammal man*. Låten utgör en sorts sammanfattning på Wiehes upplevelser och förklarar musikerns generella inställning till åldrandet. Artisten är medveten om att tiden går förbi, även om han inte avser han klaga och tänka tillbaka på det förflutna. Mikael Wiehe inriktar sig på åldrandet på följande vis: "Jag ser det nog som en början/och tänker på det jag har kvar"⁸³. Samtidigt är musikern tacksam för allt han fått vara med om och för människor han hunnit lära känna samt för den politiska kampen han fört under hela sitt liv.

Det politiska motivet är också märkbart i sången eftersom Wiehe anser att världen utvecklas efter samma mönster och drivkrafter. Han tycker att "det brinner som vanligt i världen/Det är

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ http://www.mikaelwiehe.se/text_ni_som_tjnar_p_krig.htm, 19.03.2016.

⁸¹ Ibidem.

⁸² Wiehe M., *Aldrig bli som ni. Sånger och synvinklar*, Ordfront, Stockholm 2010, s. 244.

⁸³ http://www.mikaelwiehe.se/text_jag_vill_barva_en_gammal_man.htm, 19.03.2016.

terror och krig och tumult/kungar som kastas ur sadeln/och troner som störtas omkull⁸⁴. Enligt honom agerar människor likadant oavsett rådande trender och omständigheter. Därför uppmanar han att stödja de unga som har tillräckligt med mod att stå upp för värderingar som de är måna om. En sådan vädjan visas i ett par versrader: "Dom ungar som manar till motstånd/ de'e dom som är framtidens hopp/ Jag önskar dom lysande segar/ och hoppas dom aldrig ger upp"⁸⁵. Sålunda får man konstatera att sången förmedlar inställning av en åldrande människa till nuet och innehåller en viss rådgivning till politiskt engagerade ungdomar.

En av Mikael Wiehes allra nyaste sånger heter *Dödens hav*, men den finns inte än på en officiell inspelad skiva. Låten spelades in tillsammans med musikgruppen Calaisa från Malmö och är ytterligare exempel på Wiehes översättarverksamhet, där originalversionen heter *Ohio* och skrevs av Neil Young.

Dödens hav behandlar en ganska aktuell fråga, nämligen flyktingkrisen och många människors tragiska flykt till Europa i jakt på ett tryggare liv. Låten uppmanar lyssnarna till att visa solidaritet med de allra mest utsatta flyktingarna samt att ta emot dem i Sverige. Titeln anspelar på Medelhavet som blivit ett ställe där många utav de flyende människorna mist sina liv. Samtidigt fördömer låten motvilja och slöhet mot att ingripa mot den mänskliga tragedin. Enligt sången måste rikare länder visa omtanke för att inte tillåta att det blir "Fler lik vid Europas gränser/ fler lik i dödens hav"⁸⁶. Musikerna bönfaller till att inte blunda för de som hamnat i ett sådant prekärt läge.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Ibidem.

⁸⁶ <https://marinaslivsrum.wordpress.com/2015/10/14/veckans-lat-dodens-hav-av-mikael-wiehe-och-calaisa/>, 19.03.2016.

Slutsatser

Mot bakgrund av vad jag har skrivit i min uppsats får jag dra slutsatser om att såväl Björn Afzelius som Mikael Wiehes starkaste drivkrafter var uppmaning till solidaritet samt kampen mot världens orättvisor och sociala missförhållanden. Bägge två bedrev ett intensivt samarbete under 1976-1999. En anledning till varför en analys av deras verk har placerats tillsammans beror på att båda musikerna strävade i samma riktning samt vid flera tillfällen spelade in gemensamma skivor och bidrog till likartade projekt. Afzelius och Wiehes sånger går inte alltid att hålla isär, på grund av att de också lagt grunden till proggrörelsens utveckling och stod varandra mycket nära såväl när det gäller det politiska som i sin livslånga vänskap. Musikernas prestation anses som en helhet trots att de inte alltid kunde komma överens när det gäller musikens tekniska och konstnärliga sida.

Deras första gemensamma insats började under Hoola Bandoola Bands musikaliska verksamhet. Det som måste framhållas är att deras roller i bandet var totalt olika, men budskapet förde dem samman. De sex år när bandet var aktivt på den svenska musikmarknaden blev en källa till varför de gradvis slog igenom och kunde fortsätta sina egna solokarriärer om än i mindre framgångsrik grad. Hoola Bandoola Band utgör ett väsentligt skede i artisternas konstnärliga liv eftersom detta delvis var en utgångspunkt för framtida verk. På den tiden började en verksamhet vars grundtanke rörde sig om att förändra verkligheten till en som var mer rättvis, solidarisk samt känslig för människor i nöd.

Björn Afzelius räknas som en betydligt mer lyckad artist än Mikael Wiehe, eftersom hans skivor vann större uppskattning hos publiken. Hans sånger bär ett tydligt politiskt budskap och går ut på att visa omtanke om de mest behövande människorna. I den här perioden av sin artistiska verksamhet sjöng och verkade han för solidaritet med utsatta länder samt uppmanade andra att skapa rättvisa sociala förhållanden. Det som präglade nästa period av hans verk var att musikern satte igång med att låta sitt liv avspeglas i sina sånger och detta blev en orsak till varför han hånades både av vänsterkretsar och av de svenska medierna. Hans mildare inställning och verk som började angå det mänskliga och privata låg bakom att Afzelius nådde allt fler kommersiella framgångar och avlägsnade sig från det gamla och tydliga budskapet. Särskilt hans obotliga sjukdom lade grund till att hans låtar fick annorlunda övertoner. Dock anknyts artistens sånger för det mesta med en påtagligt politisk innebörd. I synnerhet förknippas Afzelius med sitt stöd för kampen mot diktatur och för demokratisering i

vissa länder. Själv medverkade han till en rad olika projekt i syfte att visa solidaritet med allra mest utsatta för världens orättvisor. Artisten vann publikens respekt eftersom han uppmanade att inte vända sig bort för de behövande.

Sammanfattningsvis får man komma till att Mikael Wiehe under hela sin konstnärliga verksamhet fört fram ett påtagligt politiskt budskap. I sina sånger tog han upp sådana frågor som solidaritet med de allra mest utsatta, kamp mot orättvisor, förakt för den kapitalistiska utsugningen av arbetare samt sociala missförhållanden. I alla dessa angelägenheter märktes ett tydligt vänsterinflytande. Trots att Mikael Wiehe aldrig nått lika stora kommersiella framgångar som sin livslånga kamrat Björn Afzelius, räknas han som en av de mest karismatiska sångarna på den svenska musikmarknaden. Wiehes tydliga sociala engagemang har förblivit ett återkommande motiv i hans sånger, och hans egen strävan beträffade i stort sett liknande mål. Själv försökte Mikael Wiehe dra en parallell mellan sin och Björn Afzelius verk. Han kom till följande slutsatser, när han jämför med två andra kända svenska sångare: "Ja, jag är väldigt förtjust i Olle Adolphson och jag tror att jag är en efterföljare till honom, mer än vad jag är till Cornelis. Jag tror att Affe är mycket mer efterföljare till Cornelis"⁸⁷.

⁸⁷ Hansén S., op.cit., s. 52.

Källor

Tryckta källor:

Svedberg Ö., *Hoola Bandoola Band. Om ett band, en tid, en stad*, Ordfront, Stockholm 2009.

Lahger H., *Proppen: musikrörelse uppgång och fall*, Bokförlaget, Atlas Stockholm 2009.

Trädgårdh L., *Är svensken människa?*, Norstedts, Stockholm 2006.

Alhmark P., http://www.perahlmarkstiftelsen.se/downloads/Vanstern_och_tyraniet.pdf, Timbro förlag, Stockholm 2003, s. 147, 23.12.2015.

Ljunggren J., *Inget land för intellektuella*, Nordic Academic Press, Lund 2009.

Hägg G., *Svenskhetens historia*, Wahlström & Wildstrand, Stockholm 2003.

Wesslén G., *Björn Afzelius. En god man (och bara en människa)*, Norstedts, Stockholm 2013.

Hansén S., *Mikael Wiehe. Sång till modet*, Lindelöws bokförlag, Göteborg 2006.

Wiehe M., *Aldrig bli som ni. Sånger och synvinklar*, Ordfront, Stockholm 2010.

Artiklar:

Gudmundson P., *Därför blomstrade proppen i Sverige*, "Svenska Dagbladet", 17.05.2009., <http://www.svd.se/darfor-blomstrade-proppen-i-sverige>, 01.12.2015.

Gür T., *Solidaritet bak stängda dörrar*, "Svensk Tidskrift" <http://www.svensktidskrift.se/arkiv100/1994/71%20Thomas%20G%C3%BCr%3B%20Solidaritet%20bak%20st%C3%A4ngda%20d%C3%B6rrar.pdf>, 09.01.2016.

Van der Lee P., *Latin American influences in Swedish popular music*.

Nylund D., *Afzelius - modig idealist på ständig jakt efter bekräftelse*, "Yle Fem", 02.12.2015., <http://svenska.yle.fi/artikel/2015/12/02/afzelius-modig-idealista-standig-jakt-efter-bekraftelse>, 29.12.2015.

Bergström L., *"Tusen Bitar" - en film om Björn Afzelius*, "Sveriges Radio", 04.09.2014., <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=478&artikel=5955115>, 06.02.2015.

Gänger H., *Björn Afzelius - propparen och kvinnotjusaren: "Världen stod i brand och jag stod i mitt av det"*, "Tidningen Land", <http://tidningenland.se/bjorn-afzelius-propparen-och-kvinnotjusaren-varldens-stod-i-brand-och-jag-stod-mitt-i-det>, 13.03.2016.

Ny bild av Afzelius i "Tusen bitar", "Göteborgs-Posten", 01.09.2014., <http://www.gp.se/kulturnoje/1.2476502-ny-bild-av-afzelius-i-tusen-bitar>, 13.03.2016.

Filmer:

Gertten M., Berg S., *Tusen bitar. En film om Björn Afzelius*.

Gertten M., Berg S., *Hoola Bandoola Band. Progg på vägg.*,
<https://www.youtube.com/watch?v=Y1-bCqandPI>, 01.12.2015.

Webbsidor:

<http://www.hoolabandoolaband.se>, 23.12.2015.

Intervju med Wiehe och Afzelius, <https://www.youtube.com/watch?v=ktcNYxg2kko>,
26.12.2015.

<http://www.barnvisor.net/barnvisor/64/lasse-liten.html>, 27.12.2015.

<http://www.mikaelwiehe.se>, 29.12.2015.

<http://www.bjornafzelius.com>, 07.02.2016.

Ni som tjänar på krig (Live), <https://www.youtube.com/watch?v=feXjFU4zmzg>, 19.03.2016.

<https://marinaslivsrum.wordpress.com/2015/10/14/veckans-lat-dodens-hav-av-mikael-wiehe-och-calaisa/>, 19.03.2016.

Sammanfattning på polska

Tematem niniejszej pracy licencjackiej jest analiza twórczości Björna Afzeliusa i Mikaela Wiehe z perspektywy postulatów solidarności oraz sprawiedliwości w niej zawartych. Obaj muzycy prowadzili intensywną współpracę podczas swojej kariery, a także byli członkami zespołu Hoola Bandoola Band, który działał na szwedzkim rynku muzycznym w latach 70 XX wieku. Muzycy zajmują również ważne miejsce w historii szwedzkiej muzyki, m.in. dzięki silnemu zaangażowaniu społecznemu i politycznemu.

W pierwszym rozdziale zajmuję się charakterystyką alternatywnego ruchu muzycznego prog, do którego rozwoju i popularyzacji muzycy znacząco się przyczynili. Tłem dla jego działalności była sytuacja polityczna i społeczna oraz radykalizacja młodego pokolenia Szwedów o poglądach lewicowych. Alternatywny ruch muzyczny prog był odzwierciedleniem dążeń i systemu wartości ówczesnego pokolenia.

W drugim rozdziale dokonuję analizy utworów grupy muzycznej Hoola Bandoola Band, w której muzycy działali wspólnie, choć w diametralnie różnych rolach. Björn Afzelius pełnił wyłącznie rolę instrumentalisty, rzadko mając możliwość komponowania własnych utworów. Mikael Wiehe natomiast decydował o procesie twórczym i nadawał ostateczny ton twórczości zespołu. W drugim rozdziale analizuję też solową twórczość tych muzyków, która wyodrębniła się po rozpadzie zespołu i, jak w przypadku Björna Afzeliusa, podczas półrocznej przerwy w działalności zespołu.

Trzeci rozdział jest kontynuacją analizy solowej twórczości wyżej wymienionych muzyków, od lat 80 XX wieku. Ich indywidualna działalność przebiegała odmiennie, ponieważ Björn Afzelius odnosił szereg komercyjnych sukcesów, podczas gdy płyty Mikaela Wiehe nie sprzedawały się równie dobrze. Twórczość tego pierwszego od połowy lat 90 XX wieku nabrała innego kształtu, ponieważ do 1999 roku zmagał się ze śmiertelną chorobą i z tego powodu, nadawał swoim utworom bardziej sentymentalny ton. Drugi z muzyków jest aktywny na rynku muzycznym do dnia dzisiejszego, w dalszym ciągu koncertując i wydając płyty. Zakończenie pracy zawiera wnioski wynikające z dokonanej analizy oraz potwierdza,

że głównymi dążeniami i wartościami, którymi kierowali się muzycy było nawoływanie do solidarności z potrzebującymi oraz postulat stworzenia sprawiedliwej rzeczywistości.

OŚWIADCZENIE

Ja, niżej podpisana(y) oświadczam, iż przedłożona praca dyplomowa została wykonana przeze mnie samodzielnie, nie narusza praw autorskich, interesów prawnych i materialnych innych osób.

Gdańsk,

.....

własnoręczny podpis

OŚWIADCZENIE

Oświadczam, że praca dyplomowa pt. Solidaritet och rättvisa. En analys av Björn Afzelius och Mikael Wiehes verk

wykonana pod kierunkiem dr Mai Chacińskiej

przedstawiona w formie elektronicznej i wydrukowanej jest identyczna.

.....

podpis promotora

.....

podpis studenta

Gdańsk,